

REVMATOID ARTRITDA PSIXOEMOTSIONAL VA RUHIY
O'ZGARISHLAR: ZAMONAVIY ADABIYOTLAR SHARHI

Djumaniyazova Zulxumor Farxadovna: Urganch davlat tibbiyot instituti, ichki kasalliklar va dermatovenerologiya kafedrası t.f.n., dotsent.

Islomov Inomjon Islomovich: Kardiolog, tibbiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

Xudoyberdiyev Muzaffar Ravshan o'g'li: Urganch davlat tibbiyot instituti, anatomiya kafedrası assistenti, terapevt.

Pulatova Ma'mura Fayzullayevna: Oilaviy shifokor, terapevt.

Urganch davlat tibbiyot instituti, Urganch shahri, 2026-yil.

Annotatsiya. Revmatoid artrit (RA) surunkali autoimmun yallig'lanish kasalligi bo'lib, bemorning nafaqat jismoniy, balki ruhiy va psixoemotsional holatiga ham ta'sir qilishi mumkin. Zamonaviy sistematik sharhlar va meta-tahlillar RA bilan og'riqan bemorlarda depressiv va xavotir buzilishlari klinik jihatdan muhim darajada uchrashini ko'rsatmoqda. Ushbu tezisda RAda depressiya va xavotirning tarqalishi, ularning kasallik ko'rsatkichlari bilan bog'liqligi hamda psixologik intervensiyalarning o'zni zamonaviy dalillar asosida tahlil qilindi.

Kalit so'zlar. Revmatoid artrit, depressiya, xavotir, psixoemotsional holat, ruhiy salomatlik, psixologik intervensiya, dalillarga asoslangan tibbiyot.

Asosiy qism. Revmatoid artritning surunkali kechishi, og'riq va funksional cheklanish bemorning kundalik hayoti va ruhiy holatiga ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli RAni kompleks boshqarishda kasallik faolligi bilan bir qatorda psixoemotsionl holatni ham hisobga olish muhimdir.

2025-yilda Drakes va hammualliflar tomonidan o'tkazilgan meta-tahlilda RA bilan og'riqan bemorlarda ruhiy buzilishlarning tarqilishi diagnostik intervyular asosida baholangan. Hozirgi xavotir buzilishlarining tarqalishi 13,5% (95% CI: 9,2-17,3), umr davomida xavotir buzilishlari 22,2% (95% CI: 15,9-29,1), hozirgi depressiv buzilishlar 17,9%(95% CI: 10,1-27,1). Umr davomida depressiv buzilishlar esa 32,4% (95% CI:18,3-47,6) ni tashkil qilgan.

Meade va hammualliflarning 2024-yilgi sistematik sharhida 47 ta tadqiqot va 11085 nafar ishtirokchi ma'lumotlar tahlil qilingan. Tadqiqotlarda xavotir tarqalishi 2,4% dan 77% gacha bo'lgan. Ushbu keng diapazon turli skrining vositalari va diagnostik mezonlardan foydalanilganligi bilan izohlangan. Xavotir RAda og'riq, jismoniy nogironlik, kasallik faolligi, depressiya va hayot sifati bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

RA va psixoemotsional holat o'rtasidagi munosabat murakkab hisoblanadi. 2024-yilgi sistematik sharh va meta-tahlilda 71 ta tadqiqot tahlil qilinib, affektiv distress bilan RAning ayrim klinik natijalari, jumladan kasallik faolligi, nogironlik, og'riq va charchoq o'rtasidagi bog'liqlik o'rganilgan. Biroq barcha natijalar bo'yicha dalillar bir xil emasligi sababli depressiya yoki xavotirni RA klinik yomonlashuvining yagona sababi sifatida baholash to'g'ri emas.

Psixologik intervensiyalar RAda qo'shimcha davolash usuli sifatida o'rganilmoqda. 2025-yilgi sistematik sharh va tarmoq meta-tahliliga 23 ta randomizatsiyalangan nazorat qilinadigan tadqiqot va 1885 nafar bemor kiritilgan. Ayrim psixologik yondashuvlar, jumladan mindfulnessga asoslangan kognitiv terapiya va kombinatsiyalangan intervensiyalar depressiv simptomlarning kamayishi bilan bog'langan. Shu bilan birga, mualliflar mavjud tadqiqotlar zarurligini ta'kidlagan.

RAning yallig'lanish faolligini samarali nazorat qilish kompleks davolashning asosiy qismidir. EULARning 2025-yilgi yangilangan tavsiyalarida kasallikni treat-to-target tamoyili asosida boshqarish, kasallik faolligini muntazam baholash va DMARD preparatlaridan foydalanish bo'yicha zamonaviy tavsiyalar berilgan. Psixoemotsional muammolar mavjud bemorlarda esa tegishli skrining, klinik baholash va zarur hollarda psixologik yoki psixiatrik yordamni asosiy revmatologik davolash bilan birlashtirish maqsadga muvofiq.

Xulosa. Zamonaviy adabiyotlar RA bilan og'rigan bemorlarda depressiv va xavotir buzilishlari klinik jihatdan muhim darajada uchrashini ko'rsatmoqda. 2025-yilgi meta-tahlilda hozirgi depressiv buzilishlar 17,9%, hozirgi xavotir buzilishlari esa 13,5% deb baholangan. Xavotir va depressiyaning RA bilan bog'liqligi mavjud bo'lsada, ushbu munosabat barcha holatlarda to'g'ridan-to'g'ri sabab-oqibat sifatida talqin qilinmasligi kerak. Psixologik intervensiyalar ayrim bemorlarda depressiv simptomlarni kamaytirishi mumkin, biroq ular asosiy revmatologik davolash o'rnini bosmaydi. Shunday qilib, RAni boshqarishda yallig'lanish faolligini nazorat qilish bilan bir qatorda bemorning psixoemotsional holatini baholash va zarur hollarda ruhiy salomatlik xizmatini jalb qilish kompleks yondashuvning muhim qismidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Drakes D.H., Fawcett E.J., Yick J.J.J., Coles A.R.L., Seim R.B., Miller K., LaSaga M.S., Fawcett J.M. Beyond rheumatoid arthritis: A meta-analysis of the prevalence of anxiety and depressive disorders in rheumatoid arthritis. *Journal of Psychiatric Research*. 2025;184:424-438. doi:10.1016/j.jpsychires.2025.03.020.
2. Meade T., Joyce C., Perich T., Manolios N., Conaghan P.G., Katz P. Prevalence, Severity, and Measures of Anxiety in Rheumatoid Arthritis: A Systematic Review. *Arthritis Care & Research*. 2024;76(2):171-180. doi:10.1002/acr.25245.
3. Sweeney M., Adas M.A., Cope A., Norton S. Longitudinal effects of affective distress on disease outcomes in rheumatoid arthritis: a meta-analysis and systematic review. *Rheumatology international*. 2024;44(8):1421-1433. doi:10.1007/s00296-024-05574-9
4. Zhang L., Zhu W., Liu S. Psychological interventions for reducing depressive symptoms in rheumatoid arthritis patients: a systematic review and network meta-analysis. *Psychology, Health & Medicine*. 2025;30(9):1867-1885. doi:10.1080/13548506.2025.2482949.
5. Smolen J.S., Edwards C.J., Konzett V., et al. EULAR recommendations for the management of rheumatoid arthritis with synthetic and biologic disease-modifying antirheumatic drugs: 2025 update. *Annals of the Rheumatic Diseases*. 2026;85(6):991-1009. doi:10.1016/j.ard.2026.01.023.